

POSTANOWIENIE

20 marca 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Krzysztof Wesołowski

na posiedzeniu niejawnym 20 marca 2024 r. w Warszawie

w sprawie z powództwa Z. S.

przeciwko M. G. i T. G.

o rozwiązanie umowy dożywocia,

na skutek skargi kasacyjnej Z. S.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu

z 24 czerwca 2022 r., I ACa 369/21,

1. **odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
2. **zasądza od powódki na rzecz pozwanych 5400 (pięć tysięcy czterysta) złotych tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną powódki Z. S. od wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z 24 czerwca 2022 r.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być osiągnięty jedynie przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek umożliwiających realizację publicznoprawnych

funkcji skargi kasacyjnej. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Nie w każdej zatem sprawie, nawet w takiej, w której rozstrzygnięcie oparte jest na błędnej subsumpcji czy wadliwej wykładni prawa, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Podkreślenia wymaga, że Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie jest jego rolą korygowanie ewentualnych błędów w zakresie stosowania czy wykładni prawa w każdej indywidualnej sprawie.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący oparł na przesłankach uregulowanych w art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 i 4 k.p.c. Przesłanki te nie zostały spełnione.

Istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotychczas w orzecznictwie, którego wyjaśnienie może przyczynić się do rozwoju prawa. Zagadnienie prawne powinno, przede wszystkim, być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń, a jednocześnie być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumpcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (zob. postanowienia SN: z 15 października 2002 r., III CZP 66/02; z 22 października 2002 r., III CZP 64/02; z 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08; z 7 lutego 2024 r., I CSK 6011/22).

Natomiast powołanie się na przyczynę kasacyjną przewidzianą w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wykazania przez stronę skarżącą, że chodzi o wykładnię wyraźnie wskazanego przepisu prawa, którego treść i znaczenie nie zostały dostatecznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie lub, że istnieje potrzeba zmiany ich dotychczasowej wykładni, podania, w drodze stosownego jurydycznego wyводу, na czym owe wątpliwości polegają, a także że mają one poważny oraz rzeczywisty charakter i ich rozstrzygnięcie wiąże się z rozpatrywaną sprawą i jest istotne z punktu widzenia wyniku postępowania oraz publicznoprawnych funkcji

skargi kasacyjnej. Jeżeli podstawą wniosku w tym zakresie jest twierdzenie o występujących w orzecznictwie sądowym rozbieżnościach wynikających z dokonywania przez sądy różnej wykładni przepisu, konieczne jest wskazanie rozbieżnych orzeczeń, dokonanie ich analizy i wykazanie, że rozbieżność wynika z różnej wykładni wskazanego przepisu (zob. postanowienia SN: z 15 października 2002 r., II CZ 102/02; z 29 lipca 2015 r., I CSK 980/14; z 19 czerwca 2018 r., IV CSK 56/18; z 14 lutego 2024 r., I CSK 3374/23).

W zakresie oczywistej zasadności skargi kasacyjnej należy wskazać, że przesłanka ta zachodzi wtedy, gdy zasadność podniesionych w niej zarzutów wynika *prima facie*, bez głębszej analizy prawnej. Dotyczy to więc jedynie uchybień przepisom prawa materialnego albo procesowego, zarzucanym sądowi drugiej instancji, o charakterze elementarnym polegających w szczególności na oparciu rozstrzygnięcia na wykładni przepisu oczywiście sprzecznej z jednolitą i ugruntowaną jego wykładnią przyjmowaną w orzecznictwie i nauce prawa, na zastosowaniu przepisu, który już nie obowiązywał, względnie na oczywiście błędnym zastosowaniu określonego przepisu w ustalonym stanie faktycznym. Chodzi zatem o taką sytuację, gdy nie tylko zgłoszony zarzut jest słuszny, ale także stwierdzona nieprawidłowość jest tego rodzaju, że powoduje jaskrawą wadliwość zaskarżonego orzeczenia (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 14 listopada 2023 r., II USK 109/23).

Zdaniem skarżącej w przedmiotowej sprawie występuje istotne zagadnienie „sprowadzające się do potrzeby wytyczenia linii granicznej pomiędzy dopuszczalnym a niedopuszczalnym zachowaniem nabywców nieruchomości, które kwalifikowałoby się do przypadków „wypadku wyjątkowego” w rozumieniu art. 913 § 2 k.c. Dokładniej, zachodzi potrzeba oceny, czy przytoczone w zarzucie stawianym zaskarżonemu wyrokowi przykłady zachowania, takie jak:

- pozbawienie dożywotnika przez nabywców nieruchomości wbrew postanowieniom umowy dożywocia możliwości korzystania z całej nieruchomości,
- zakwaterowanie w budynku mieszkalnym przekazanym nabywcom przez dożywotnika innych osób, niewymienionych w umowie dożywocia bez wiedzy i zgody dożywotnika,

- montaż przez nabywców nieruchomości kamer w budynku zajmowanym przez dożywotnika,

- wulgarne i wykraczające poza standardy etyczne zwracanie się do dożywotnika przez nabywcę nieruchomości,

mogą być potencjalnie zakwalifikowane jako stanowiące przykład „wypadku wyjątkowego” lub też, jeśli udowodnione, nadają się do wyprowadzenia z nich domniemań faktycznych w postępowaniu sądowym o rozwiązanie umowy dożywocia.

Wreszcie, wypada zapytać, czy kumulacja wielu pojedynczych przypadków niewłaściwego zachowania nabywców w krótkim okresie, niezaliczanych pojedynczo do „wypadku wyjątkowego”, będzie mogła zostać oceniona sumarycznie jako „wypadek wyjątkowy”. W relacjach społecznych dochodzi wszakże niejednokrotnie do zadawania krzywd w „białych rękawiczkach”, a więc dyskretnie, niepozornie i w sposób szczególnie przemyślany.

Nadto kwestią wymagającą wyjaśnienia jest rozumienie pojęcia „krzywdzenia dożywotnika”. Dotychczasowe orzecznictwo nie wyjaśniło bowiem, w jaki sposób interpretować to pojęcie w zakresie dyspozycji art. 913 § 2 k.c. Odnaleźć można w nim wyłącznie kilka enumeratywnie wyliczonych przykładów, kiedy dane postępowanie uznać można za krzywdzenie dożywotnika. Tymczasem szczegółowe wyjaśnienie przedmiotowego pojęcia jest kluczowe z punktu widzenia stosowania przepisu art. 913 § 2 k.c.”

Ponadto skarżąca wskazała na istnienie potrzeby wykładni art. 913 § 2 k.c. podnosząc, że „Sąd Najwyższy w wielu orzeczeniach wypowiadał się na temat art. 913 § 2 k.c. oraz jego wykładni (por. np. wyroki z 25 maja 2016 r., V CSK 499/15, z 3 kwietnia 2005 r., IV CK 645/04, z 24 października 2002 r., I CK 18/02, z 9 listopada 2000 r., II CKN 342/00, z 4 października 2000 r., III CKN 733/00, z 9 kwietnia 1997 r., III CKN 50/97 oraz postanowienie z 6 maja 2016 r., I CSK 297/15). Żadne z powołanych orzeczeń nie traktuje jednak o istotnym zagadnieniu prawnym podniesionym w niniejszej skardze kasacyjnej. Należy zatem postulować uzupełnienie dorobku orzeczniczego Sądu Najwyższego o wypowiedź odnoszącą się do zagadnień podniesionych w punkcie poprzednim uzasadnienia.”

Poza tym autorka skargi kasacyjnej zaznaczyła, „że o oczywistej zasadności jej skargi kasacyjnej w zakresie naruszenia art. 316 § 1 k.p.c. w zw. z art. 278 § 1 k.p.c. przesądza ugruntowane orzecznictwo, iż Sąd nie może zastępować biegłego, dokonując własnych ocen w zakresie wymagającym informacji specjalistycznych, ponieważ w ten sposób strony zostają pozbawione możliwości ustosunkowania się do treści i ocen wymagających wiedzy fachowej w toku postępowania dowodowego.”

Odnosząc się do przedstawionego przez skarżącą istotnego zagadnienia prawnego jak również do potrzeby wykładni art. 913 § 2 k.c. należy podkreślić, że rozstrzygnięcie, które ma zapaść w wyniku rozpoznania skargi kasacyjnej ma przyczynić się do rozwoju myśli prawniczej, więc przedstawione Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne nie może być kazuistyczne, lecz wymaga się aby było sformułowane w sposób ogólny, abstrakcyjny, mający znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia sprawy skarżącego, ale także i innych podobnych; powinno być sformułowane w sposób syntetyczny i oderwany od kontrowersji dotyczących ustaleń faktycznych lub oceny dowodów (zob. postanowienia Sądu najwyższego z 22 maja 2018 r., I CSK 23/18, z 16 maja 2018 r., II CSK 15/18, z 12 marca 2018 r., III CSK 288/17, postanowienie Sądu Najwyższego z 30 kwietnia 2021 r., I CSK 672/20).

Ponadto należy podkreślić, że nie można traktować zamiennie przesłanek przedsądu. Nie ma do tego podstaw ponieważ istnienie przesłanki, przewidzianej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., co do zasady uzasadnione jest rozbieżnościami w orzecznictwie lub wywoływaniem poważnych wątpliwości. Skoro zatem na tle wykładni przepisu powstały rozbieżności w orzecznictwie, bądź wywołuje on poważne wątpliwości to znaczy, że zajęto już stanowisko w tej kwestii i to nie jeden raz. Nie można zatem budować w oparciu o te same wątpliwości istotnego zagadnienia prawnego, które charakteryzuje się tym, że jest nowe, jeszcze nierozstrzygnięte przez Sąd Najwyższy (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 21 lutego 2024 r., I CSK 6164/22).

Odnosząc powyższe uwagi do pytania sformułowanego w skardze kasacyjnej, należy dostrzec, że nie ma ono charakteru istotnego zagadnienia

prawnego o dużym wpływie na rozwój myśli prawniczej i mającego abstrakcyjnych charakter, a przez to kwalifikującego się do przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Zadane przez skarżącą pytania odnoszą się bowiem do okoliczności faktycznych konkretnej sprawy. Nie mają zatem wpływu na rozwój ani judykatury ani jurysprudencji. Problem przedstawiony w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w istocie dotyczy zastosowania art. 913 § 2 k.c. w okolicznościach faktycznych rozpoznanej sprawy, a więc subsumpcji norm prawnych wynikających z tego przepisu, który *de facto* Sąd Apelacyjny zastosował prawidłowo. Ponadto przedstawione zagadnienia zawierają w sobie założenia nieznajdujące oparcia w ustalonym stanie faktycznym.

Szczegółowa analiza sprawy prowadzi ponadto do wniosku, że skarga kasacyjna nie jest oczywiście uzasadniona. Nie powołano w niej argumentów, które mogłyby świadczyć, że w sprawie doszło do oczywistego, widocznego od razu bez potrzeby głębszej analizy, naruszenia przepisów prawa oraz, że w wyniku takiego naruszenia zapadło w Sądzie drugiej instancji orzeczenie oczywiście wadliwe. Okoliczności, które zdaniem skarżącej świadczyły o potrzebie powołania biegłego nie miały znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy, bowiem jak stwierdził Sąd drugiej instancji stan emocjonalny powódki i jego przyczyny to część ustaleń faktycznych, które Sąd czyni samodzielnie, a przedmiotem oceny w niniejszej sprawie była kwestia tego, czy zaistniały wyjątkowe okoliczności, o których mowa w art. 913 § 2 k.c. Zasadniczo nie było bowiem sporu co do tego, że stosunki pomiędzy stronami nie są dobre, zaś strony w sposób emocjonalny podchodzą to zaistniałego konfliktu, jednak te nieporozumienia nie przybrały postaci aż tak drastycznej, która uzasadniałby zastosowanie art. 913 § 2 k.c.

Uznać zatem należy, że w oparciu o argumentację przedstawioną powyżej nie zachodzą wskazywane przez skarżącego przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Wobec powyższego, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji. O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c.

[SOP]

[ms]